

Nederlands

HAVO

vragen

Maandag 22 mei 1995

9.00–12.00 uur

instructie

Werk de opdracht uit gegeven onder A, of één van de opdrachten gegeven onder B. Bedenk zelf een titel als er bij de opgave geen genoemd is.

Opgave A: Denken, gedenken, herdenken ...

- 1 Het is mei en dus herdenken we. Wat herdenken we precies — de meesten van ons waren er immers niet bij — en vooral, waarom herdenken we? Misschien verliezen we zonder herdenken niet alleen ons geheugen, maar ook ons geweten. Of in de bewoordingen van de schrijver Gerrit Krol: 'Als je niet elke dag met een stok in je ziel roert, dan vries je dicht.'

Is herdenken de manier om de ziel open te houden? Bij de herdenking wordt steeds gewaarschuwd: 'Dit mag nooit meer gebeuren.' Maar 'het' gebeurt: in Irak, in Bosnië, in Rwanda. Hebben wij dus wel het recht om onze bevrijding te vieren? Of is het juist onze plicht?

Schrijf een beschouwing over de betekenis van herdenken.

Betrek in je beschouwing een aantal van de aspecten die in onderstaande citaten aan de orde worden gesteld. Het is beslist niet de bedoeling dat je (gedeelten van) citaten letterlijk overneemt.

1. De gevallen in de Tweede Wereldoorlog zijn volgens oud-minister De Koning een waarschuwing en een oproep 'om blijvend weerbaar een rechtvaardige samenleving na te streven'.

Schrijver Jeroen Brouwers stelde in zijn toespraak in de Nieuwe Kerk in Amsterdam gedenken en herinneren van de verschrikkingen in de oorlog centraal. 'Ooit zal niemand het zich meer herinneren, ooit zal alles zijn verdwenen in de afgrond van de vergetelheid.' Uit respect voor de doden, vervolgd, strijders en verzetters moet men gedenken, aldus Brouwers.

*Veel jongeren bij herdenking op Dam.
uit: de Volkskrant, 5 mei 1994*

2. Herdenken is een manier om je te verplaatsen in het lot van een ander. Het moet ons alles waard zijn dat te blijven doen, zelfs als die inleving alleen maar een hulpeloos verdrietig gevoel oplevert.

*Marjoleine de Vos, Herdenken is je verplaatsen in een ander.
uit: NRC Handelsblad, 19 mei 1994*

3. Herdenkingen van de Tweede Wereldoorlog zijn voor de jongere generatie onlosmakelijk verbonden met in uniform gestoken en van eremetaal blinkende oude mannen.

Maar de Britse en Amerikaanse mannen die voor de herdenking naar Normandië zijn gekomen, waren vijftig jaar geleden ook gewoon jonge jongens, die voor een vreemde natie hun leven in de waagschaal stelden. Jongeren van nu kunnen zich nauwelijks voorstellen dat zij hetzelfde zouden doen voor bijvoorbeeld het beëindigen van de burgeroorlog in ex-Joegoslavië.

Andrea Bosman, Jongeren. Het was heel zwart-wit, de goeien tegen de slechten.
uit: *Trouw*, 4 juni 1994

4. De berichtgeving over de Bosnische slachtoffers of over de Rwandese moorden raakt ons niet echt meer, want wij zijn afgestompt door een informatiebombardement. Waar de Duitsers vroeger zeiden 'we wisten het niet', daar zeggen wij nu 'wij weten te veel'.

Marjoleine de Vos, Herdenken is je verplaatsen in een ander.
uit: *NRC Handelsblad*, 19 mei 1994

5. Aan de literaire verwerking van de oorlogsjaren lijkt voorlopig nog geen einde te zijn gekomen. Gezien de belangstelling die ook de na-oorlogse generaties voor de periode 1940–1945 aan de dag leggen, lijkt Mulisch' uitspraak dat de oorlog pas zal zijn afgelopen na de dood van alle betrokkenen, nog te lichtvaardig.

G. Houtzager, Oorlogsverhalen.
uit: *Bulkboek '45 na 45'*

6. Kom vanavond met verhalen
hoe de oorlog is verdwenen,
en herhaal ze honderd malen
alle malen zal ik wenen.

Leo Vroman, Vrede.
uit: *Gedichten 1946–1984, Amsterdam 1985*

Opgave B

- 2 Vroeger was er wel eens een minnaar die zijn geliefde een serenade bracht onder het balkon van haar woning. Tegenwoordig zie je op een viaduct over een snelweg wel eens een tekst als 'Chandra ik mis je', door een radeloze minnaar in de nachtelijke uurtjes voorover hangend erop gekalkt. Vroeger liet een meisje schijnbaar onopvallend haar zakdoek vallen om de aandacht van een jongen te trekken. Tegenwoordig zie je haar de steun inroepen van een cameraploeg van de populaire 'emotie-tv' om haar gevoelens kenbaar te maken.

Wat is het verschil? Zijn we tegenwoordig verlegener en onzekerder, zodat we onze gevoelens 'op afstand' betuigen? Of zijn we juist opener en rechtstreekser, zodat we onze gevoelens meteen wereldkundig maken? Is het één romantisch en het ander niet? Is 'iemand het hof maken' gebonden aan bepaalde spelregels die duidelijke grenzen aangeven?

Schrijf een beschouwing over 'romantiek' in het (of jouw) leven. Geef je eigen omschrijving van dat begrip en ga na in hoeverre het tegenwoordig een rol speelt in het aanknopen van relaties. Ga daarbij onder andere in op een aantal van de bovenstaande vragen.

- 3 Elke sportliefhebber weet dat in Nederland sommige takken van sport in een bepaalde periode succesvol zijn en daarna soms lange tijd niet. Hoe komt dat nu? Heeft ons land geen echte topsportcultuur? Is het niveau waarop Nederlandse sportlieden presteren in het algemeen te laag? Is er iets mis met de mentaliteit van de Nederlandse sporter?

Schrijf een beschouwing over voor- en tegenspoed in de Nederlandse topsport.

- 4 In een interview in de schoolkrant zei één van de conrectoren van jouw school het volgende:

'Als er hier één uitdrukking populair is, dan is het: ik bepaal zelf wel wat goed voor me is. Leerlingen denken oud en wijs genoeg te zijn. Ze willen op gelijke voet staan met hun leraren. Wat wil je, ze zijn door hun ouders opgevoed in een overlegsituatie. Ze hebben geld: ook dat maakt zelfstandig. Ze hebben geleerd voor zichzelf op te komen. En dat doen ze. Ze gedragen zich als klanten in de onderwijswinkel. Ze komen halen wat ze nodig denken te hebben en het mag vooral niet ietsje meer zijn.'

De redactie van de schoolkrant verzoekt de leerlingen daarop commentaar te leveren. Je besluit op de uitnodiging in te gaan. In je betoog maak je duidelijk wat je van de uitspraken van de conrector vindt. Je beschrijft wat je van de geschetste visie herkent bij jezelf of bij medeleerlingen. Je geeft antwoord op de vraag of de beschrijving van de conrector weergeeft hoe het onderwijs eruit ziet of eruit zou moeten zien.

Schrijf een betoog voor je eigen schoolkrant over scholieren als klanten in de onderwijswinkel.

- 5 Sinds 1 mei 1994 hebben video- en computerspellen een 'leeftijdskeurmerk' gekregen: veel spellen zijn gewelddadig, seksistisch of racistisch. Jonge kinderen moeten beschermd worden tegen de negatieve invloed die van dit type 'spellen' uitgaat. Die invloed wordt vooral toegeschreven aan de actieve betrokkenheid van de speler bij de gewraakte spelhandelingen.

Tegenstanders van de maatregel vinden dat het zo'n vaart niet loopt. De invloed van de beelden in de spellen is in hun ogen niet negatiever dan die van de beelden op tv. Zij wijzen er bovendien op dat een dergelijke maatregel niet werkt, want de spellen worden doorgegeven en uitgeleend; ze leiden een eigen leven.

Schrijf een betoog, waarin je de (eventuele) risico's van video- en computerspellen analyseert. Vraag je af of 'spelmakers' niet te ver gaan met hun effecten. Overweeg ook of het wel zinnig is maatregelen als het leeftijdskeurmerk te treffen.

- 6 Soft drugs lijken steeds meer geaccepteerd te worden in onze samenleving. Ze worden niet meer uitsluitend gebruikt in het alternatieve circuit, ook op feestjes en in disco's komt het aanbieden van pillen ter verhoging van de feestvreugde veel voor. Het risico van soft drugs lijkt vooral te schuilen in het ontstaan van de behoefte aan iets sterkers. Hard drugs

worden zonder meer als een probleem gezien. Dat komt niet alleen door de lichamelijke, psychische en sociale ontredde van de gebruikers, maar ook door de illegale handel en de criminaliteit die ermee gepaard gaan. Toch gaan er geregeld stemmen op om het gebruik van en de handel in drugs te legaliseren en te controleren, zodat de criminaliteit eromheen kan afnemen.

Schrijf een betoog waarin je stelling neemt voor of tegen de legalisering van drugs.

- 7 Er zijn echtparen die weten dat één van beide partners drager is van een erfelijke ziekte. Voor sommige van hen is dat een reden om af te zien van kinderen. Andere echtparen kiezen wel voor kinderen, omdat zij het risico nemen, soms vanuit het besef dat leven met een handicap ook waardevol kan zijn. Ook godsdienstige overwegingen kunnen een rol spelen. Deze ouders verkeren in een kwetsbare positie. Ze kunnen te maken krijgen met vragen en zelfs onbegrip van mensen uit hun directe omgeving. Op maatschappelijk niveau speelt het probleem ook een rol. In verschillende media is al naar voren gekomen dat verzekeringsmaatschappijen in de toekomst misschien een dergelijke risicofactor in de hoogte van de premie gaan verdisconteren.

Schrijf een beschouwing over de vrijheid van ouders om kinderen te krijgen en de verantwoordelijkheid die ze dragen als er het risico is van een erfelijk overdraagbare ziekte.

- 8 De leus 'Een dag zonder krant is als een kip zonder kop' was onderdeel van een reclame-campagne in een aantal regionale dagbladen. Ze lijkt echter voor lang niet iedereen op te gaan. Driekwart van de Nederlanders is nog wel geabonneerd op een krant, maar leest er steeds minder in. Vooral jongeren raadplegen het dagblad slechts snel en vluchtig. Per week komen ze niet eens aan een half uur krantlezen toe. Ze zeggen geen tijd te hebben, het nieuws liever via de televisie te volgen, of de krant vervelend te vinden.

Een dagblad organiseert een opstelwedstrijd voor scholieren. Het roept je op een bijdrage te leveren waarin je je leeftijdgenoten overtuigt van het nut van de krant.

Schrijf deze bijdrage.

- 9 'Denk erom, je spreekbeurt moet overkomen': zei hij. Aan zijn gezicht zag Elvike dat hij zijn twijfels had. Was dat dat 'non-verbale' waar ie steeds over sprak? Spreekbeurten had ze altijd al iets rampzaligs gevonden.

'Vanmorgen de laatste spreekbeurt; Elvike Paassen': zei Hoogerheer tegen haar klassele-rares in de docentenkamer. 'Oh, wat verwacht je ervan?': vroeg ze in haar koffie roerend. Het antwoord bleef uit.

Maak dit verhaal af. Wissel af en toe van perspectief en verwerk enkele terugblikken in je verhaal.

- 10 'Papa is blijven hangen aan de sixties', luidde in de jaren tachtig de ironische tekst van een liedje. De jongeren van toen bekeken de jaren zestig een beetje meewarig. Maar nu zien we in de mode en in de muziek een sterke herleving van stijlen uit die tijd. Waar komt

deze belangstelling vandaan? Wat weet jij van die tijd? Heb jij ook wat met haarband en hippiekleren?

Schrijf een beschouwing over de 'wedergeboorte' van een tijdperk.

- 11** Sommige opvoeders slaan uit principe nooit, andere delen met grote regelmaat tikken uit, al dan niet met een beroep op de noodzaak van lichamelijke straffen. Veel ouders maken slechts incidenteel gebruik van dit pedagogische middel, in de overtuiging dat een tik bij beperkt gebruik een prima middel kan zijn om een kind tot de orde te roepen. Vormt de lijfelijke straf op Engelse scholen een wezenlijk onderdeel van het educatieve systeem, in Zweden werden lijfstraffen in 1979 bij wet verboden. In Nederland zijn die nog niet wettelijk verboden, maar slaan wordt op scholen niet meer geaccepteerd. Niettemin kwam een college van Europese rechters tot de conclusie, zij het met een krappe meerderheid van vijf stemmen tegen vier, dat slaan niet zonder meer te veroordelen is.

Schrijf een betoog voor of tegen de educatieve tik thuis en op school. Besteed aandacht aan de doeltreffendheid daarvan en aan de gevolgen. Hoe noodzakelijk en effectief zou een wettelijk verbod kunnen zijn?